FOTO: K. Y. CHENG, GETTY IMAGES

»Spørgsmålet er, om USA overhovedet kan forblive en stillehavsmagt, som spiller en rolle for landene i Asien.«

Parag Khanna, politolog og forfatter

Geopolitik. Trumps handelskrig med Kina viser, at USA stadig opfatter sig som Asiens eneste supermagt. Men den tid er for længst forbi. Kina vil forstå at sælge sine varer andre steder, siger den indisk-amerikanske politolog Parag Khanna.

Klodens nye centrum

Af PETER HARMSEN

Hvis USAs præsident Donald Trump håber på at genskabe amerikansk storhed i Asien gennem sin handelskrig med Kina, tager han fejl. For det hegemoni, som amerikanerne har nydt i Stillehavsområdet i det seneste trekvarte århundrede, er endegyldigt forbi. Det skyldes ikke noget, som USA har gjort eller undladt at gøre. Det er derimod konsekvensen af tendenser hinsides nogen form for individuel kontrol. Ingen enkelt supermagt vil længere være i stand til at dominere verdensdelen.

Asien er på vej ind i en multipolær tilstand, som i det meget lange historiske perspektiv repræsenterer normalen for verdens største og folkerigeste kontinent. Af samme årsag er USAs tab ikke nogen en-til-en-gevinst for Kina. Forestillingen om, at handelskrigen vil ende i en sejr for den ene eller anden part, beror på en misforståelse af, hvordan international politik fungerer, forklarer den indisk-amerikanske politolog Parag Khanna, forfatter til en række bestsellere fra krydsfeltet mellem politik, økonomi og teknologi, senest *The Future is Asian – Commerce, Conflict and Culture in the 21st Century*.

»Ideen om at afskære virksomheder og hele lande fra Huawei og kinesisk teknologi og tvinge dem til at vælge mellem amerikanske og kinesiske produkter er latterlig, for inden for den form for infrastruktur er kinesiske varer både billigere og bedre. Det er et virkeligt dumt valg at stille andre lande over for. Derfor ser vi også, at selv tætte allierede som Tyskland og Storbritannien beslutter sig for fortsat at arbejde sammen med Huawei,« siger Khanna, som til daglig leder rådgivningsfirmaet FutureMap i Singapore og hyppigt inviteres til fora som TEDx for at holde foredrag om aktuel verdenspolitik fra svimlende fugleperspektiv.

Khanna taler med Weekendavisen på et tidspunkt, hvor den kinesisk-amerikanske handelskrig synes længere fra en løsning end nogen sinde. Trump gjorde i sidste måned en ende på forsigtige håb om et kompromis, da han beskyldte kineserne for løftebrud og fordoblede tolden på kinesisk import til en værdi af 200 milliarder dollars. Kina svarede massivt igen. Meget er på spil og ikke kun for de to involverede lande. Valutafondens økonomer har gentagne gange advaret om, at striden potentielt kan gå mærkbart ud over den globale vækst.

Uanset hvordan handelskrigen ender, er det allerede nu klart, at den har konsekvenser, som ligger meget langt fra Trumps erklærede mål om at »hjælpe den amerikanske arbejder«. For eksempel har indskrænkninger i eksport af teknologi til det kinesiske marked ramt erhvervsikoner som Qualcomm og Intel, der som få andre bidrager til væksten i USAs økonomi. De amerikanske skridt gør ganske vist også ondt på Kina, men kun kortvarigt, fortæller Khanna.

»Der er et globalt marked for alt mellem himmel og jord, og Kina vil bare gå andre steder hen og købe den kritiske teknologi, der ikke længere kan anskaffes i USA. Det gavner Japan, Sydkorea og Taiwan og er til stor gene for amerikanske virksomheder, som er helt med på, at Kina er en rival. De amerikanske virksomheder er klar over, at Kina har stjålet intellektuel ejendom i stort omfang. Men de ønsker også at beholde Kina som et af deres primære markeder, og nu bliver de i stedet tvunget til at konkurrere med kineserne i teknologisk henseende. Kina vil forstærke sin bestræbelse på at blive mere selvforsynende inden for en række nøgleteknologier,« siger han.

USAs regering bidrager dermed til marginalisering af det amerikanske erhvervsliv i Asien, hvor det hidtil har spillet en lederrolle. Det er det seneste kapitel i en større historie om landets langsomme, uundgåelige tilbagegang over tid. Udviklingen tog allerede sin begyndelse, da USA var på toppen i 1945, fordi det på grund af verdenskrigen havde udnyttet sit økonomiske potentiale til det yderste, mens de fleste andre større lande lå i ruiner.

USA tegnede sig dengang for halvdelen af verdens bruttonationalprodukt, men derfra kunne det kun gå ned ad bakke, hvilket det har gjort indtil i dag, hvor den amerikanske andel af klodens samlede økonomiske aktivitet er dalet til omtrent 20 procent. Den relative svækkelse i forhold til resten af verden kan USA for så vidt ikke gøre så meget ved. Det er ifølge Khanna en basal betingelse i international politik, som supermagter bare må lære at leve med, »ligesom evolution eller tyngdekraften«.

»Spørgsmålet er ikke, om Amerika vil være i stand til at genskabe den kunstige situation, der eksisterede under Den Kolde Krig, hvor landet dominerede regionen. Det vil aldrig nogen sinde ske igen. Spørgsmålet er mere basalt, om USA overhovedet kan forblive en stillehavsmagt, som spiller en rolle for landene i Asien. Og det hersker der i øjeblikket stor tvivl om,« siger han.

Problemet er kognitivt. Det handler om, hvordan amerikanerne tænker, og det gør det ekstra vanskeligt at tackle. De stadig hyppigere henvisninger i amerikanske embedsmands- og tænketankskredse til »en ny kold krig« med Kina er et eksempel. Det lægger op til en retorik rettet imod Amerikas allierede om, at »enten er du med os, eller også er du imod os«. Sagen er bare, at i den moderne komplekse verden er der stort set ingen lande, som ikke samtidig er både for og imod USA, både for og imod Kina.

Det var muligt for USA så sent som i 1980erne at line sine allierede ind i en samlet front mod den sovjetiske fjende. For Sovjetunionen var en totalitær og planøkonomisk enklave midt i en markedsøkonomisk verden. Kina er derimod viklet uigenkaldeligt ind i den globale økonomi, og interaktion finder sted på så mange niveauer, at en opdeling af verden i en amerikansk og en kinesisk lejr ikke længere ville være mulig, selv hvis nogen skulle ønske det. USAs forsøg på at forhindre den kinesiske telegigant Huaweis adgang til vestlige markeder er en illustration af det forhold.

Kinesisk tyveri

Med til koldkrigslogikken hører den udbredte frygt i Vesten for kinesisk tyveri af teknologi. Der er ikke nogen tvivl om, at Kina har tiltusket sig industrihemmeligheder, men det er vigtigt at se det i perspektiv. Alle aspirerende stormagter har historisk set kopieret den dominerende supermagts teknologi og derefter masseproduceret den til en billigere pris. Det var blandt andet på den måde, at USA voksede sig stærkt på bekostning af det britiske imperium, forklarer Khanna. Samtidig er Vestens paranoia omkring tab af intellektuel ejendom udtryk for en forældet forestilling om Kina som tilbagestående.

»Folk i Vesten har alt for høje tanker om sig selv. Vi overser, at Kina har en betydelig formåen på områder som kunstig intelligens, kvantumcomputere, industrirobotter og højhastighedstog. Vi antager, at kineserne aldrig ville være i stand til at gøre, hvad de kan, medmindre de blev ved med at stjæle fra Vesten. Men der er en del områder, hvor de faktisk er foran os. Naturligvis var teknologi fra Siemens af kritisk betydning for den kinesiske jernbanesektor i begyndelsen, men i dag er kinesiske tog hurtigere end tyske,« siger han.

»Der var også amerikanske videnskabsfolk involveret i *joint ventures*, som tjente til at stimulere forskning i kunstig intelligens i Kina, men kineserne har ikke længere brug for amerikanerne til at forstå den matematik, der skal til. De har tilstrækkeligt med data, fordi de er det største samfund i verden og registrerer alt. Det er klart, at kinesiske fremskridt inden for kunstig intelligens i dag ikke er afhængige af opfindelser, som blev lavet i Vesten flere år tilbage. Vi skal passe på med at overdrive Kinas afhængighed af Vesten i teknologisk henseende. Jo længere vi ser ind i fremtiden, desto mindre afhængigt er Kina af importeret teknologi.«

En euroamerikansk verdensopfattelse forhindrer os i at se, hvor stærkt den teknologiske udvikling går i Asien. Den gør det også vanskeligt for os at opfatte de lange linjer i de seneste årtiers udvikling. For mange vesterlændinge står Berlinmurens fald som begyndelsen på en ny tidsregning. Der er et før og efter Sovjet-imperiets sammenbrud. Det er ifølge Khanna korrekt, men ikke af de årsager, som vi tror.

Det kan meget vel tænkes, at fremtidens historikere vil se Asiens fremkomst eller genkomst som klodens økonomiske og politiske centrum som det vigtigste resultat af Den Kolde Krigs afslutning. Da Sovjetunionen faldt fra hinanden omkring 1990, forsvandt en stor forhindring for de asiatiske markeders integration og konvergens. Centralasien, Sydasien, Vestasien og Østasien var alle i stand til at genoptage de ældgamle forbindelser, der havde eksisteret langs Silkevejen og begynde at handle med hinanden igen. »Asiatisering af Asien« kalder Khanna det.

Udviklingen blev synlig allerede i de tidlige 1990ere, hvor olieproducenterne i Vestasien begyndte at sælge mere energi til kunder på den anden side af Det Indiske Ocean. Den blev forstærket i 00erne, med nye olierørledninger og handelskorridorer hen over Centralasien. I det seneste årti har regionen fulgt op med hastig handelsliberalisering. Det er sket lidt under radaren, mens USA og resten af Vesten har været optaget af »krigen mod terror« og truslen fra radikal islam, men det gør den ikke mindre vigtig.

»Det er en uafvendelig udvikling. Spørgsmålet er, hvad den amerikanske regering kunne have gjort anderledes i den periode for at have større indflydelse på situationen og få mere gavn af den. Svaret på det spørgsmål er, at den skulle have engageret sig i de forskellige frihandelsaftaler med Asien i stedet for at vige tilbage for dem,« siger Khanna.

Aktuel modvilje i Washington mod at involvere sig skaber bare mere momentum, som amerikanske eksportører af teknologi allerede har måttet sande på den hårde måde. Det gælder også mere bredt. En af Trumps første embedshandlinger var at trække USA ud af en møjsommeligt forberedt frihandelsaftale med landene rundt om Stillehavet. Det har givet Kina mulighed for at promovere en konkurrerende aftale med regionens økonomier, ligesom det store rige flittigt forsøger at interessere udlandet for det netværk af infrastruktur, som går under navnet Bælte og Vej-Initiativet.

De utilsigtede konsekvenser

USAs tilbøjelighed til at skyde sig selv i foden ligger i forlængelse af en lang historie om utilsigtede konsekvenser. Politikere i fjerne vestlige hovedstæder har haft en tendens til at misfortolke Asien og dermed sætte gang i udviklinger, som de ikke havde forudsætningerne for at gennemskue. En historisk parallel er den rolle, Det Britiske Imperium har haft i udviklingen af Asien over tid.

»Den mest markante langtidsvirkning af briternes tilstedeværelse var at accelerere Asiens selvrealisering. For det, som Det Britiske Imperium gjorde, var at sende Asiens befolkninger rundt i regionen som arbejdskraft. Det førte til øget asiatisk integration. Det var naturligvis ikke det, der var hensigten. Imperiet handlede i egen interesse. Men det var det, der blev det endelige resultat,« siger Khanna.

Det Asien, der vil tone frem i de kommende årtier på ruinerne af strandede vestlige ambitioner, vil ikke være nær så domineret af Kina, som mange tror. Kina slog alle rekorder med tocifrede vækstrater i en årrække, men det kunne ikke vare evigt, og nu er turen kommet til andre lande i regionen. Ifølge den engelske bank Standard Chartered vil fem ud af verdens syv hurtigst voksende økonomier i det kommende årti befinde sig i Asien.

Demokratiet trives i Asien

Det peger i retning af et Asien, som ikke er unipolært og Kina-domineret, men multipolært. Det vil ifølge Khanna komme til at minde ganske meget om situationen lige før de europæiske kolonimagters ankomst i 1500-tallet. Dengang var det vestlige Stillehav og Det Indiske Ocean ramme omkring en region, hvor ikke bare det kinesiske kejserrige, men også indonesiske købmænd, indiske dynastier og arabiske kalifater var vigtige selvstændige aktører, som indgik i et dynamisk system præget af både samarbejde og konflikt.

»Asiatiseringen af Asien er den største historie i verden i dag. Det er en endnu større historie end Kinas genkomst. Det er vigtigt at huske, for Kina er begyndt at opleve lavere vækst, og jeg håber ikke, at bare fordi Kina mister pusten, begynder folk at sige, at nu er Asien ikke længere interessant. Der er ny vækstbølge på vej i Asien, og den handler ikke kun om de 1,4 milliarder mennesker i Kina, men om de 2,5 milliarder mennesker i Syd- og Sydøstasien,« siger Khanna.

Det er en udpræget opfattelse, at større asiatisk indflydelse på økonomi og senere også politik og kultur vil føre til en mere autoritær verden. Khanna ser det som udtryk for, at når Vesten taler om »Asien«, menes der næsten altid Kina. Men Kina er med sine 1,4 milliarder indbyggere kun en tredjedel af Asien, mens to milliarder asiater bor i demokratier. Når folk taler om menneskerettigheder og demokrati i Asien, er de nødt til at være meget mere specifikke. Taler de om Kina? For så giver han dem ret. Men Asien er andet end Kina.

»Jeg har fuld forståelse for, at europæere har det svært med at balancere deres økonomiske interesser med deres normative præferencer, når det gælder Kina, men man kan ikke generalisere om Asien som helhed. Den demokratiske kultur trives i Asien. Det er sandt, at Indien ikke er andre demokratiers målestok, sådan som Danmark eller Frankrig eller Tyskland er, men der er ingen tvivl om, at det er et demokrati,« siger han.

»Jeg kunne ikke tænke mig at bo i Kina og helt ærligt: Blandt tre milliarder asiater kender jeg ikke en eneste, som kunne tænke sig at bo i Kina. Så Asiens fremtid er i virkeligheden meget demokratisk. Det handler om offentlig debat, offentlig aktivisme og borgernes bestræbelse på at skabe større rettigheder og frihed for sig selv. Der er intet land i verden som Kina ud over Kina selv. Så mit råd til europæerne er at huske, at der findes tre milliarder asiater, som ikke bor i Kina.«